

RAPORT ALTERATIV

**Comitetului ONU pentru Eliminarea Discriminării Rasiale
depus la cea de-a 112-a sesiune (08 aprilie – 26 aprilie 2024), de către
Centrul de Politici și Reforme și Platforma Femeilor Rome "ROMNI" din Moldova .**

CHIȘINĂU 2024

CONȚINUT:

- I. Despre organizații.
- II. Introducerea.
- III. Contextul general privind discriminarea etnică a romilor în Republica Moldova.
- IV. Principalele domenii de îngrijorare privind încălcările drepturilor romilor în Republica Moldova.

I. DESPRE ORGANIZAȚII.

Platforma femeilor rome „ROMNI” este o organizație neguvernamentală, menită să susțină și să promoveze drepturile fetelor și femeilor rome din Moldova. Pe lângă asistența materială și sprijinul pentru locuințe, ROMNI îi ajută pe refugiații din Ucraina să navigheze în birocrăția moldovenească și oferă servicii juridice.

Misiunea CPR este de a promova accesul la informație și participare publică; practici de afaceri oneste și responsabile; drepturile omului, cu accent pe libertatea de întrunire și de exprimare și accesibilitatea și transparența sistemului judiciar.

CPR Moldova este, de asemenea, o organizație membră a inițiativei Moldova pentru Pace care implementează acțiuni de prevenire, protecție și advocacy pentru promovarea drepturilor refugiaților, în special a drepturilor refugiaților romi.

Începând cu 2022, CPR Moldova și ROMNI au cooperat în protejarea drepturilor refugiaților romi în contextul invaziei rusești pe scară largă în Ucraina.

Contacte:

1. Centru de Politici și Reforme:

Web: www.cpr.md

Mob: (+373) 693 83 646

Email: cprmoldova@gmail.com

2. Platforma Femeilor Rome ROMNI din Moldova : petaloromano-elena@mail.ru

II. INTRODUCERE.

Acest raport se referă la respectarea de către Republica Moldova a obligațiilor sale internaționale în domeniul drepturilor omului privind prevenirea și combaterea discriminării persoanelor de etnie romă. Raportul include progresele realizate de autorități, provocările cu care se confruntă românii, lacunele și neajunsurile în eforturile statului de a asigura respectarea drepturilor romilor în conformitate cu Convenția Internațională¹ privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială.

Republica Moldova a participat în anul 2017 în cadrul revizuirii privind implementarea Convenției privind Eliminarea Discriminării Rasiale. Comitetul a făcut Guvernului Moldovei mai multe recomandări² privind îmbunătățirea situației legate de prejudecăți și intoleranță față de minoritățile etnice, discurs de ură și discriminare față de persoanele de etnie romă, însă acestea nu au fost implementate integral de către autorități.

Depunem acest raport cu scopul de a oferi informații alternative privind situația romilor din Republica Moldova și ca răspuns la raportul de acțiune³ nr. 12 – 14 prezentat de Guvern la 18 iunie 2020, privind stadiul implementării Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, elaborat pe baza observațiilor finale privind al zecelea și al unsprezecelea raport periodic al Republica Moldova, adoptată de Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale la cea de-a 25-27-a reuniune din 8 mai 2017 .

Raportul evidențiază provocările cu care se confruntă persoanele de etnie romă în Republica Moldova, legate de prejudecăți, violență discriminare și segregare care au luat amploare, mai ales, odată cu începerea războiului în Ucraina, în contextul venirii refugiaților romi în Moldova. Unele încălcări ale drepturilor romilor evidențiate în observațiile finale ale Comitetului în anul 2017, se

¹ Convenția Internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială.

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115570&lang=ro

² The Committee recommends that the State party:

(a) Take the measures necessary to ensure the Plan of Action for Supporting the Ethnic Roma Population in the Republic of Moldova for 2016-2020 is properly financed, implemented and monitored;

(b) Continue to take measures to end discrimination against Roma and improve access by Roma to health care, housing, education, and employment;

(c) Ensure the involvement and consultation of Roma on issues concerning them;

(d) Ensure the representation of Roma in policymaking;

(e) Work with the local government to ensure that all Roma mediator positions are financed and vacancies filled, emphasizing the importance of the role of Roma mediators in resolving problems faced by Roma and their integration into society.

³ Raportul periodic prezentat de către Republica Moldova, privind implementarea Convenției ONU privind Discriminarea Rasială, 2020. <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=CERD%2FC%2FMDA%2F12-14&Language=E&DeviceType=D&esktop&LangRequested=False>

regăsesc și în prezentul raport, deoarece pînă în prezent nu au fost remediate de Guvern. Totodată, recomandările Comitetului adresate Moldovei nu au fost implementate integral.

Comitetul a recomandat Moldovei în anul 2017, să întreprindă măsurile necesare pentru a asigura implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă⁴ pentru anii 2016-2020, finanțarea și monitorizarea realizării acestuia. Totodată, Comitetul a recomandat ca autoritățile publice să continue să ia măsuri pentru a pune capăt discriminării împotriva romilor și să îmbunătățească accesul romilor la servicii medicale, locuințe, educație și locuri de muncă.

Comitetul a recomandat asigurarea implicării și consultării romilor cu privire la problemele și nevoile lor, inclusiv prin reprezentarea romilor în procesul de elaborare a politicilor. S-a recomandat ca pozițiile vacante de mediatori comunitari să fie ocupate și finanțate corespunzător, subliniind importanța rolului mediatorilor romi în rezolvarea problemelor cu care se confruntă romii și integrarea acestora în societate.

Comitetul a recomandat Moldovei să întreprindă eforturi privind consolidarea capacităților specialiștilor care interacționează cu persoanele de etnie romă în domeniul prevenirii și combaterii discriminării etnice. Totodată, a solicitat Moldovei să furnizeze statistici privind programele de formare și impactul lor asupra situației minorităților etnice.

În pofida unor progrese realizate la aceste capitole, situația romilor în Republica Moldova nu a suferit schimbări semnificative. Cadrul legal existent pentru prevenirea și combaterea discriminării nu reușește să ofere o protecție eficientă victimelor discriminării, iar prejudecățile față de romi, împărtășite adesea chiar de specialiștii care aplica legea, deseori duce la revictimizarea acestora. Cu suportul partenerilor de dezvoltare și organizațiilor guvernamentale⁵ și neguvernamentale au fost desfășurate instruirii pentru specialiștii care interacționează cu persoanele de etnie romă, însă acestea sunt insuficiente pentru a preveni și combate fenomenul discriminării față de romi, adânc înrădăcinat în Moldova.

În același timp, planul de acțiuni⁶ pentru susținerea populației de etnie romă pentru perioada 2016-2020, a fost parțial implementat. Raportul Guvernului privind implementarea Planului⁷ este unul destul de vag, pe alocuri lipsit de argumentare implementării deficiente, fără concluzii și date

⁴ Hotărîrea Guvernului nr.734 în 09 iunie 2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pe anii 2016-2020
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93295&lang=ro

⁵ Articol privind consolidarea capacităților.

<https://old.ombudsman.md/ro/content/activitate-de-instruire-domeniul-combaterii-discriminarii>

⁶ Planul de Acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă pentru perioada 2016-2020

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93295&lang=ro

⁷ Raportul privind implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pe anii 2016-2020 (aprobat prin HG nr. 734 din 09.06.2016)

<https://www.bri.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport%20roma%202016-2020.pdf>

statistice. Acest raport evidențiază provocările rămase în asigurarea respectării drepturilor romilor și care afectează siguranța, bunăstarea și protecția lor.

III. CONTEXTUL GENERAL PRIVIND DISCRIMINAREA ETNICĂ A ROMILOR DIN MOLDOVA.

În Republica Moldova, populația romă este cel mai dezavantajat grup minoritar⁸. Deși, Guvernul este în proces de implementare a Hotărîrii Guvernului⁹ nr. 576 din 03-08-2022 cu privire la aprobarea programului pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022-2025, asigurarea exercitării efective a drepturilor romilor continuă să reprezinte o provocare pentru autorități.

Platforma Femeilor Rome și CPR Moldova își exprimă îngrijorarea în legătură cu progresul lent al Guvernului privind asigurarea respectării drepturilor romilor, în conformitate cu Convenția Internațională¹⁰ privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială, precum și persistența atitudinilor discriminatorii față de romi, manifestate inclusiv din partea funcționarilor publici. Acestea conduc la discriminarea și excluziunea romilor din diverse sfere sociale. În special, femeile rome sunt supuse violenței și dublei discriminări din cauza etniei și a sexului, iar copiii au acces limitat la educație de calitate.

În același timp, un număr considerabil de romi, inclusiv refugiați trăiesc în condiții marginale și se află într-o situație socio-economică precară. Discriminarea, excluziunea socială și segregarea cu care se confruntă refugiații de etnie romă sunt factori agravanți. Accesul limitat la piața muncii și rata înaltă a șomajului le scade șansele de diminuare a sărăciei și de incluziune socială prin muncă. Astfel, determinând niveluri scăzute de venit, un acces limitat la servicii medicale de calitate și condiții precare de sănătate și de viață. Aceste circumstanțe conduc, la rândul lor, la o speranță de viață mai scăzută și o rată de morbiditate mai mare, în comparație cu restul populației.

Potrivit constatărilor studiului¹¹ "Percepții și atitudinile față de egalitate", elaborat de către Consiliul Europei¹² în anul 2021, atitudinea populației generale față de romi este preponderent negativă. Persoanele de etnie romă chestionate în cadrul studiului¹³ au afirmat că, în teorie, toți oamenii pot fi

⁸ "Incluziunea și reintegrarea copiilor romi în sistemul de învățământ", UNICEF.

<https://www.unicef.org/moldova/copiii-de-etnie-rom%C4%83>

⁹ Hotărîrea Guvernului Nr. 576 din 03-08-2022 cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

¹⁰ Convenția Internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială.

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115570&lang=ro

¹¹ Decizia emisă de către Consiliul de Egalitate în cauza la data de 16 aprilie 2021, în cauza nr. 09/21_ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_09_2021.pdf

¹² Studiu privind percepțiile și atitudinile față de egalitate, Consiliul Europei în Moldova, 2021.

<https://rm.coe.int/studiu-privind-perceptiile-si-atitudinile-fata-de-egalitate-study-on-p/1680a655e7>

¹³ Ibidem

egali. În realitate însă, romii nu sunt considerați ca fiind egali cu alte etnii, romii sunt mereu discriminați. *“Nu există egalitate în Moldova”* - de această părere au fost toate participantele romi¹⁴ care au fost chestionate în cadrul studiului. *“Moldovenii au o atitudine negativă despre romi, că sunt murdari, fură, vând droguri. Chiar dacă romii au o atitudine bună față de persoanele de alte etnii, această atitudine nu este reciprocă”*¹⁵

Totodată, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), în raportul¹⁶ său privind Republica Moldova a constatat că arena politică joacă un rol important în apariția, amplificarea și răspândirea discursului de ură. Această retorică este exploatată, în parte, din cauza prejudecăților față de romi puternic înrădăcinate în societate Lipsa de reacție din partea autorităților, mediul online necontrolat, mecanismele ineficiente de sancționare și legislația imperfectă joacă un rol semnificativ în răspândirea urii și a intoleranței în societate.

Cu toate că discriminarea pe criteriul de etnie a romilor este un fenomen larg răspândit în Moldova, fiind o încălcare gravă a drepturilor omului, de multe ori rămâne nepedepsită. În același timp, rata de raportare a cazurilor de discurs de ură și discriminare este mică¹⁷, dat fiind faptul că există o serie de obstacole care împiedică accesul persoanelor de etnie romă la justiție și servicii de asistență și protecție, inclusiv neîncrederea în autorități, precum și lipsa unui sprijin pe termen lung din partea statului.

Autoritățile au întreprins acțiuni importante în domeniul prevenirii și combaterea discriminării, însă sunt necesare eforturi suplimentare pentru asigurarea respectării drepturilor persoanelor de etnie romă în Moldova. Aspecte pozitive țin de adoptarea legislației și politicilor, precum: adoptarea Strategiei¹⁸ privind consolidarea relațiilor interetnice (2017-2027), adoptarea Hotărârii Guvernului¹⁹ nr. 576 din 03-08-2022 cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025.

Totodată, autoritățile naționale nu au reușit să prioritizeze asigurarea exercitării efective a drepturilor

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem

¹⁶ Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, 2018, Raportul ECRI privind Republica Moldova, al 5-lea ciclu de monitorizare, pct.57. <https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-republic-of-moldova-translation-in-official-langua/16808de7d9>.

¹⁷ Studiul Consiliul Europei privind colectarea datelor dezagregate privind infracțiunile motivate de ură, discursurile de instigare la ură și discriminarea în Republica Moldova: recomandări și analiză situațională, anul 2019. <https://rm.coe.int/final-draft-data-collection-md-ro/16809f7475>.

¹⁸ Strategia privind consolidarea relațiilor interetnice (2017-2027), adoptată la 30 decembrie 2016 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr02_107.pdf.

¹⁹ Hotărârea Guvernului Nr. 576 din 03-08-2022 cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

romilor. Astfel încât Raportul de acțiune²⁰ nr. 12 – 14 [CERD/C/MDA/12-14](#) prezentat de Guvern Comitetului, nu abordează o serie de probleme critice cu care se confruntă romii.

IV. PRINCIPALE DOMENII DE PREOCUPARE PRIVIND ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR ROMILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA.

Luând în considerare amploarea și impactul fenomenului discriminării romilor în Moldova, se impune necesitatea adoptării și implementării unor măsuri ferme, sistemice, racordate la standardele internaționale din domeniu. Persoane de etnie romă, în special cele refugiate, întâmpină în continuare multiple dificultăți în accesare drepturilor, din următoarele aspecte, evidențiate mai jos:

Implementarea limitată a Strategiei²¹ privind Integrarea minorităților etnice. În ultimii ani, Republica Moldova a adoptat Planul de Acțiuni privind susținerea populației de etnie romă pentru anii 2016-2020²² și cel pentru anii 2022-2025²³, menite să îmbunătățească incluziunea romilor. Obiectivele generale ale celor două planuri de acțiuni vizează măsurile de incluziune socială a romilor în societate, prin combaterea discriminării, îmbunătățirea condițiilor de trai, a ratei de școlarizare a copiilor romi și a participării la viața publică etc. Implementarea corespunzătoare a celor două planuri de acțiuni ar fi generat schimbări semnificative, care ar fi îmbunătățit situația acestui grup. Planul de Acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă pentru perioada 2016-2020 a fost doar parțial realizat, de aceea documentele de politici adoptate nu au avut un efect semnificativ asupra îmbunătățirii situației romilor în Moldova. Acest fapt este constatat și de către Coaliția Vocea Romilor, în cadrul raportului²⁴ de monitorizare a planului de acțiuni(2016-2022).

Totodată, raportul privind implementarea Planului de acțiune pentru perioada 2016-2020²⁵ pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pe anii 2016-2020 (aprobat prin HG²⁶ nr. 734 din 09.06.2016) este unul destul de vag, pe alocuri lipsit de argumentarea lipsei de implementare,

²⁰ Raportul periodic prezentat de către Republica Moldova, privind implementarea Convenției ONU privind Discriminarea Rasială, 2020. <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=CERD%2FC%2FMDA%2F12-14&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>

²¹ Strategia privind integrarea minorităților etnice din Republica Moldova pentru anii 2017-2027.

https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr02_107.pdf

²² Plan de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă, 2022-2025.

<https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/217.pdf>,

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93295&lang=ro

²³ Hotărârea cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025. <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/217.pdf>

²⁴ Raportul de monitorizare a Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2016-2020, Coaliția Vocea Romilor, 2018. <https://old.eef.md/index.php?pag=news&id=929&rid=1369&l=ro>

²⁵ Raportul privind implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pe anii 2016-2020 (aprobat prin HG nr. 734 din 09.06.2016)

<https://www.bri.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport%20roma%202016-2020.pdf>

²⁶ Hotărârea de Guvern nr. 734 din 09.06.2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93295&lang=ro

fără concluzii și date statistice dezagregate. Astfel, conchidem că Planul de Acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă pentru perioada 2016-2020 a fost implementat, monitorizat și evaluat doar parțial.

În anul 2021, Coaliția „Vocea Romilor” a constatat în cadrul studiului²⁷ privind accesul la justiție al romilor că circa 34% din acțiunile monitorizate din domeniile sănătate, educație, mediere comunitară și încadrarea în câmpul muncii nu au fost realizate, rezultatele fiind sub nivelul care ar putea genera un impact pozitiv pentru comunitățile de romi. Deoarece, politicile naționale adresate romilor au fost implementate superficial, situația comunității rămâne a fi dificilă. Rata abandonului școlar este mare, persistă analfabetismul în rândul adulților, iar accesul la locurile de muncă este limitat. Femeile de etnie romă sunt deosebit de vulnerabile, fiind limitate în drepturi din cauza discriminării multiple la care sunt supuse atât pe criteriile de gen, cât și de etnie.

Acces limitat la locuințe și segregarea în centrele de refugiați²⁸. În iulie 2023, grupul de lucru pentru persoane de etnie romă a efectuat cartografierea refugiaților de etnie Romă din Moldova, identificând peste 1.500 de persoane²⁹. Aceștia s-au alăturat comunității rome deja existentă în Moldova, de aproximativ 10.000 de persoane³⁰. Numărul total însă ar putea fi mai mare, dat fiind faptul că populația refugiată este în flux continuu pe ambele părți de intrare și ieșire ale frontierei naționale.³¹ Potrivit [notei informative privind refugiații de etnie romă](#) a UNHCR³², în decembrie 2023, aproape 45 % dintre refugiații romi locuiesc în centre pentru refugiați (RAC), un procent mult mai mare decât cel al populației de refugiați ucraineni în general. Refugiații de etnie romă se confruntă cu discriminare în acces la locuințe și cazare³³, deseori fiindu-le refuzată cazarea în centrele de plasament pe motive de etnie. La moment, în Moldova sunt patru centre de plasament pentru refugiați segregate, cu condiții de trai mai rele comparativ cu centrele de plasament nesegregate. Deși, autorităților cunosc despre segregarea refugiaților romi în centrele de refugiați, nu au fost întreprinse măsuri eficiente pentru combaterea acestui fenomen.

²⁷ Accesul la justiție al romilor din Moldova, Centrul Național al Romilor (CNR), 2021.

https://www.justitietransparenta.md/wp-content/uploads/2021/12/A4_Report_justitie_web.pdf

²⁸ “Două femei și zece copii de etnie romă, alungați dintr-un centru de refugiați, au ajuns în stradă” Europa Liberă, 2023. <https://moldova.europalibera.org/a/doua-femei-si-zece-copii-de-etnie-rom-a-alungați-dintr-un-centru-de-refugiați-au-ajuns-în-stradă/32261896.html>

²⁹ Rezultatele Recensământului Populației și al Locuințelor 2014.

<https://statistica.gov.md/ro/recensamantul-populatiei-si-al-locuintelor-2014-122.html>. Numbers reported are based on self-identification as Roma. OHCHR monitoring factsheets, available at: https://data.unhcr.org/en/search?type%5B%5D=document&working_group=329&or_json=%7B%22%62%20%22%7D&or=0

See, 2022 UNHCR Participatory Assessment (Feb 2023), available at <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99673>

³⁰ Ibidem.

³¹ Comunicat Poliția de Frontieră despre menținerea unui flux majorat în mai multe puncte de trecere a frontierei de stat. <https://www.border.gov.md/informare-5>

³² Notă informativă privind refugiații de etnie romă. <https://data.unhcr.org/en/documents/download/105960>

³³ “Romii Ucraineni în refugiu”, CU SENS, 2023. <https://cusens.md/ro/reportaje/romi-ucraineni-in-refugiu/>

Studiu de caz: Două mame și zece copii de etnie romă au fost evacuați în luna februarie 2023 din centrul pentru refugiați din satul Costești, raionul Ialoveni. Cazul a fost semnalat de președinta Platformei Femeilor Rome „Romni” din R. Moldova, Elena Sîrbu, care sesizat poliția pe faptul că primarul localității, Vasile Borta, a agresat fizic și verbal refugiații evacuați. Primarul respinge acuzațiile³⁴. Cu regret, în cadrul activităților de informare desfășurate de CPR Moldova în centrele de plasament dar și în cadrul consilierilor juridice acordate refugiaților, am constatat că astfel de cazuri sunt frecvente în centrele de refugiați³⁵.

Totodată, voluntarii inițiativei Moldova pentru Pace³⁶ au raportat încă de la începutul crizei mai multe cazuri de discriminare directă a persoanelor de etnie romă. Astfel, voluntarii care intermediază cazarea refugiaților au fost atenționați telefonic în repetate rânduri de administratorii unor centre de plasament, precum că acestea nu vor accepta la cazare persoane de etnie romă. Voluntarii erau somați să refere la aceste centre „doar ucrainenii”. În alte cazuri voluntarii erau rugați să afle etnia persoanelor înainte de a-i referi la centrele de cazare. Voluntarii care au activat la punctele de trecere a frontierei au raportat și practica reprezentanților autorităților de a convinge/încuraja persoanele de etnie romă ca aceștia să-și aleagă ca destinație România și nu Republica Moldova, motivând că centrele de plasament nu ar mai avea locuri disponibile. Potrivit raportului³⁷ publicat de Avocatul Poporului privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor străine din Ucraina în centrele de plasament pentru refugiați sa constatat refuzul direct sau indirect, de a caza persoane de etnie romă, pe motivul insuficienței sau chiar lipsei locurilor disponibile. Altfel spus, se observă o selecție preferențială negativă de cazare a refugiaților romi.

Violența în bază de gen și discriminare intersecțională. Violența în familie este un fenomen negativ răspândit și în comunitățile rome, însă este imposibil de făcut o analiză calitativă în lipsa datelor dezagregate conform etniei. De cele mai multe ori aceste cazuri nu sunt raportate din diferite motive, unul dintre acestea fiind și intervenția pasivă a poliției³⁸. Poliția, de obicei, evită să le protejeze pe

³⁴ „Două femei și zece copii de etnie romă, alungați dintr-un centru de refugiați, au ajuns în stradă” Europa Liberă, 2023. <https://moldova.europalibera.org/a/doua-femei-si-zece-copii-de-etnie-romă-alungați-dintr-un-centru-de-refugiați-au-ajuns-în-stradă/32261896.html>

³⁵ Accesul la informație pentru refugiați. Provocări și Soluții, CPR Moldova, 2023. <https://cpr.md/2023/11/29/accesul-la-informatie-pentru-refugiati-provocari-si-solutii/>

³⁶ Inițiativa Moldova pentru Pace. <https://moldovapentrupace.md/>

³⁷ Raport nr.1 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor străine din Ucraina în contextul stării de urgență pentru perioada 25 februarie – 30 aprilie 2022.

https://cda.md/wp-content/uploads/2022/06/Raport-nr.1-persoane-stra%C86ine-refugiate-18_05_22.pdf

³⁸ Studiu de bază „Evaluarea implementării prevederilor Legii nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie în rândul romilor din Republica Moldova”, Asociația Promo-Lex, 2016.

https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/doc_1401979049.pdf

femeile și fetele rome sub pretextul funcționării în comunitate a „propriilor legi”³⁹. Această situație reprezintă una din cauzele privării fetelor și femeilor rome de accesul la „ordonanțele de protecție” și serviciile de asistență specializată pentru victimele violenței în familie, cum ar fi adăposturile protejate, serviciile de consiliere psihologică și juridică.

Programul național de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (2023–2027)⁴⁰ recunoaște, că prevalența violenței este mai mare în rândul femeilor rome și al femeilor în vârstă, în timp ce ratele de raportare sunt mai scăzute. În pofida acestei recunoașteri, GREVIO⁴¹ regretă să constate că noțiunea de discriminare intersecțională nu este reflectată în cadrul juridic și politic mai larg din Moldova care reglementează egalitatea de gen și violența împotriva femeilor. Nici legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați⁴², nu reflectă intersecția multiplelor motive de discriminare. Deși, strategia⁴³ privind asigurarea egalității între femei și bărbați, recunoaște că femeile și fetele rome sunt mai vulnerabile la violența în bază de gen, aceasta nu prevede nicio măsură specifică pentru a aborda nevoile specifice ale acestora. Femeile rome, practic, sunt private de accesul la justiție din cauza capacității limitate de control asupra resurselor financiare și a cunoștințelor juridice reduse. Accesul limitat la justiție este determinat și de lipsa de informații și capacități pentru a se adresa și a-și revendica drepturile atunci când acestea le sunt încălcate, de discriminarea instituțională determinată de pasivitatea organelor de drept în raport cu comunitățile rome și de prejudecățile societății per general.

Căsătoria juvenilă este un fenomen larg răspândit în comunitățile rome, fiind deseori percepută ca o modalitate de a proteja fetele, dar și ca o tradiție. În realitate, aceste căsătorii accentuează disparitățile cu care se confruntă fetele și limitează posibilitățile acestora în viață. Căsătoria juvenilă și abandonul școlar sunt strâns legate, în special la fete, iar aceste căsătorii mai expun fetele la riscurile sarcinii și nașterii timpurii, precum și la un risc ridicat de violență⁴⁴.

³⁹ Legea nr.45 din 01.07.2007 privind prevenirea și combaterea violenței în familie; Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situații de risc; HG nr. 270 din 08.04.2014 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului”https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

⁴⁰ Hotărârea nr.332 din 31-05-2023 cu privire la aprobarea Programului național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027.

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138005&lang=ro

⁴¹Raportul de evaluare al GREVIO (de referință) privind măsurile legislative și de altă natură care pun în aplicare prevederile a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), 2023. https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/12/GREVIO-final-_report_RO_2023.pdf

⁴² Legea nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro

⁴³ Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica. Moldova pe anii 2017-2021.

https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr16_85.pdf

⁴⁴ “Combaterea violenței față de copii” UNICEF.

<https://www.unicef.org/moldova/en/child-protection/ending-violence-against-children>

Platforma femeilor Rome și CPR Moldova salută adoptarea de către Guvern a planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Moldova (2022- 2027)⁴⁵. Cu toate acestea, ținem să accentuăm că, acest document nu se referă la măsuri care ar aborda vulnerabilitățile multiple ale femeilor rome. Femeile din comunitățile rome, inclusiv cele care se refugiază din Ucraina, continuă să se confrunte cu o discriminare care își are originea în prejudecăți adânc înrădăcinate. Disponibilitatea limitată a oportunităților economice, lipsa informațiilor, și a serviciilor în zonele rurale rămâne o provocare pentru progresul egalității de gen și pentru emanciparea femeilor de etnie romă. Femeile rome din zonele rurale au nevoie de sprijin care ar adresa problemele multilaterale cu care se confruntă.

Accesul limitat la servicii publice și participare publică. Raportul privind cartografierea localităților dens populate de romi⁴⁶ din Moldova a constatat că, populația de etnie romă, continuă să întâmpine dificultăți și constrângeri în accesarea serviciilor publice, în special în domeniul educației, protecției sociale, asistenței medicale și angajării în câmpul muncii. În localitățile unde activează mediatorii comunitari, situația în ce privește accesul romilor la muncă, educație, sănătate, alte servicii publice este mai bună comparativ cu celelalte localități în care nu sunt mediatori comunitari.⁴⁷ Potrivit studiului⁴⁸ Percepția persoanelor de etnie romă privind participarea politică în Republica Moldova, 45% din respondenții romi au declarat că nu au participat la adunări locale, activități în cadrul unor partide, poziții cu funcții de răspundere, precum și alte activități sociale și politice.

Acces limitat la angajare în câmpul muncii. Majoritatea persoanelor de etnie romă nu sunt angajate oficial în câmpul muncii și nu au statut de șomer, deoarece nu cunosc cum pot obține acest statut și, respectiv, nu apelează la serviciile Agenției naționale pentru ocuparea forței de muncă. Lipsa cunoștințelor referitoare la posibilitățile de angajare și insecuritatea socială pe piața muncii se răsfrâng în mod negativ asupra situației socio-economice a populației de etnie romă, conducând la aprofundarea sărăciei. Discriminarea în angajarea în câmpul muncii și oportunitățile reduse conduc la creșterea nivelului sărăciei, izolare, excluziune socială, creșterea criminalității, corupției etc. Deci, promovarea oportunităților de muncă și combaterea discriminării laborale reprezintă un instrument necesar pentru a rupe cercul vicios al sărăciei cu care se confruntă o mare parte a populației de etnie romă din Republica Moldova.

Acces limitat la protecție socială. Necunoașterea despre serviciile de protecție socială, accesul limitat la aceste servicii, distanțele lungi până la instituțiile de asistență socială, lipsa documentelor de identitate, informare insuficientă din partea autorităților de stat etc. sunt unele din cauzele multiple

⁴⁵ Hotărârea Guvernului Nr. 576 din 03-08-2022 cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

⁴⁶ Raportul actualizat privind cartografierea localităților dens populate de romi, efectuat în anul 2021. https://mecc.gov.md/sites/default/files/final_raport_privind_cartografierea_localitatilor_dens_populate_de_romi.pdf

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Studiu: Percepția persoanelor de etnie romă și a membrilor de partid privind participarea politică în Republica Moldova, Date Inteligente, 2016. https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Raport-cercetare-sociologica_2019.pdf

care îi limitează pe romi în acces la protecție socială. De exemplu, ponderea persoanelor de etnie romă, care au beneficiat de componentele de bază ale programului de ajutor social: ajutorul pentru perioada rece a anului și ajutor social, este foarte mică comparativ cu numărul total al populației. În cadrul efectuării raportului⁴⁹ actualizat privind cartografierea localităților dens populate de romi, efectuat în anul 2021, din numărul total al beneficiarilor de care au beneficiat de ajutor social de 93362 de persoane doar 4618 sunt romi (cca 5%). Sărăcia subminează realizarea drepturilor sociale de bază ale romilor în Moldova. Situația este agravată de lipsa măsurilor proactive ale autorităților publice pentru a atenua efectele sărăciei, care duc la excluziune socială și intoleranță.

Nivelul scăzut de încadrare în sistemul de învățământ dar și situația financiară precară devin factorii principali care influențează asupra frecvenței instituțiilor de învățământ și în consecință se observă un nivel ridicat de absenteism și părăsire timpurie a sistemului de educație generală. Din totalul copiilor romi în vârstă de 0-17 ani, din cele 154 de localități analizate în cadrul studiului⁵⁰ menționat mai sus 57% sunt încadrați în sistemul de învățământ liceal, deci doar 57% au fost încadrați în sistemul de învățământ de la grădinița până la instituții de învățământ superior. Rata abandonului școlar în rândul copiilor romi este ridicată, 65% sunt copii de etnie romă, abandonează studiile⁵¹. Printre cauzele abandonului școlar și a lipsei școlarizării copiilor de etnie roma, sunt: lipsa unui parteneriat eficient între instituția de învățământ, primărie și părinții romi, plecări cu părinții la muncă, refuzul părinților și efortul redus al acestora în încurajarea copiilor de a studia, rata înaltă a analfabetismului părinților romi, lipsa locului permanent de trai sau condițiilor necesare pentru a studia acasă, accesul limitat la orele de meditație în instituțiile de învățământ, problemele de sănătate ale copiilor, starea materială precară, discriminarea în școli, bullying și atitudinea necorespunzătoare față de copiii romi din partea colegilor și chiar cadrelor didactice⁵². Persistența atitudinilor discriminatorii față de romi și, implicit, un nivel scăzut de educație al copiilor romi rezultă în creșterea distanței sociale dintre romi și populația ne-romă și, ulterior, la excluziunea socială și menținerea cercului vicios al sărăciei.

Acces limitat la servicii de sănătate publică. Rata redusă a populației de etnie romă ce dispune de polițe de asigurare obligatorie de asistență medicală și neadresarea la timp la medici constituie probleme majore. Numărul copiilor romi ce au primit cel puțin un vaccin din programul național de Imunizări constituie 5386 de copii (76% din numărul total înregistrat)⁵³. Persoanele de etnie romă nu frecventează planificat instituțiile medicale, ci apelează la ele doar în cazurile grave și extrem de grave. Principalul motiv ce limitează accesul persoanelor de etnie romă la servicii medicale este lipsa poliței de asigurare obligatorie de asistență medicală și lipsa resurselor financiare pentru achitarea serviciilor

⁴⁹ Raportul actualizat privind cartografierea localităților dens populate de romi din Republica Moldova, GIZ, 2021.

https://mecc.gov.md/sites/default/files/final_raport_privind_cartografierea_localitatilor_dens_populate_de_romi.pdf

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

medicale. Astfel, accesul redus al populației de etnie romă la servicii medicale este cauzat de lipsa statutului de persoană asigurată, prețul înalt al medicamentelor, atitudinea discriminatorie din partea cadrelor medicale, lipsa informației despre programele de stat: vaccinarea gratuită, controale medicale etc. Lipsa accesului informațional în limba romani despre programele de stat promovate în sfera sănătății publice, adresarea tardivă a romilor după asistență medicală, cunoștințele insuficiente despre educația sanitară, de asemenea, se numără printre constrângerile sociale în domeniul realizării dreptului la accesul la sănătate.

Abordări preconcepute, instigare la discriminare și stereotipurile etnice față de romi, inclusiv din partea reprezentanților autorităților publice. În cadrul activităților de informare desfășurate de echipa CPR Moldova în centrele de refugiați dar și în cadrul consilierilor juridice, am constatat că romii se confruntă des cu discriminarea, îndeosebi în acces la servicii sociale. Potrivit raportului nr. 1 publicat de Avocatul Poporului⁵⁴ au fost constatate discursuri stigmatizante și stereotipuri legate de etnia refugiaților romi⁵⁵ atât din partea funcționarilor publici, a administratorilor și personalului centrelor de refugiați, cât și de la angajații Inspectoratului Național de Carabinieri (care asigura paza în unele centrele de refugiați), dar și de la alți voluntari.

Consiliul pentru Egalitate a emis numeroase decizii⁵⁶ prin care sa constatat discriminarea pe criteriu de etnie a persoanelor de etnie romă, din partea funcționarilor publici, fapt ce confirmă amploarea fenomenului discriminării pe criteriu de etnie a persoanelor de etnie romă.

Studiu de caz: Pe pagina oficială a Primăriei or. Soroca pe rețeaua de socializare Facebook, la data de 13.01.2021, a fost publicat un comunicat prin care se anunță despre lichidarea unei gunoști neautorizate, făcându-se trimitere la o altă gunoște, lichidată anterior, din așa zisul „dealul țiganilor”. În comunicat se evidențiază că la lucrările respective au fost implicați cetățeni de etnie romă, cu scopul de a sensibiliza opinia publică de a nu arunca gunoaiile în locuri neautorizate, evidențiind, în special, romii. Accentuarea de către autoritatea publică a apartenenței etnice a persoanelor implicate la munca de salubritate a terenului și evidențierea acestui fapt în mijloacele de informare în masă creează prejudecăți în societate față de persoanele de etnie romă, duce la stigmatizarea grupului etnic și instigă la discriminare și ură interetnică. Astfel de acțiuni, accentuează o retorică precum că acolo unde nu se respectă ordinea, ar fi din vina membrii comunității rome. Aceasta este o concepție greșită, bazată pe stereotipurile negative care predomină în societate. Astfel, Consiliul de Egalitate⁵⁷ a

⁵⁴ Raport nr.1 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor străine din Ucraina în contextul stării de urgență pentru perioada 25 februarie – 30 aprilie 2022. Oficiul Avocatul Poporului.

https://cda.md/wp-content/uploads/2022/06/Raport-nr.1-persoane-stra%C86ine-refugiate-18_05_22.pdf

⁵⁵ Raport nr.1 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor străine din Ucraina în contextul stării de urgență pentru perioada 25 februarie – 30 aprilie 2022., Oficiul Avocatul Poporului.

https://cda.md/wp-content/uploads/2022/06/Raport-nr.1-persoane-stra%C86ine-refugiate-18_05_22.pdf

⁵⁶ Consiliul de Egalitate <https://egalitate.md/decisions-opinions/>

⁵⁷ Consiliul de Egalitate <https://egalitate.md/decisions-opinions/>

constatat prin decizie că mesajul publicat de Primăria mun. Soroca instigă la discriminarea persoanelor de etnie romă.

Potrivit studiul⁵⁸ „Percepții asupra Drepturilor Omului” realizat în anul 2021, Avocatul Poporului constată că „în ultimii ani se resimte o înrăutățire a situației privind discriminarea romilor” și atenționează asupra inacțiunii instituțiilor statului care ar trebui să-i protejeze în acest sens. Aceleași constatări derivă și din constatările studiului „Realizarea accesului la justiție al romilor „⁵⁹ realizat în anul 2021. Marginalizare, sărăcia, discriminarea sistematică și lipsa atitudinii din partea statului practic determină o etnie întreagă să renunțe la apărarea propriilor drepturi, fapt ce consolidează sentimentul de neputință, anxietate, depresie și izolare.

⁵⁸Accesul la justiție al romilor din Moldova, Centrul Național al Romilor (CNR), 2021.

https://www.justitietransparenta.md/wp-content/uploads/2021/12/A4_Report_justitie_web.pdf

⁵⁹ Ibidem.